

“La corrupció a Mallorca és una herència del contraban”

La Mallorca actual no seria la mateixa sense el contraban. L'historiador Pere Ferrer (Alaró, 1949) ho sap molt bé. Ha publicat recentment 'Contraban, República i Guerra' (Edicions Documenta Balear).

Com hauria estat de la postguerra sense el contraban?

—Després de la guerra civil, Espanya estava immersa en la misèria, molt més que durant la guerra mateixa. Amb l'autarquia, les fronteres eren tancades. A més, hi hagué una exportació de productes de primera necessitat (blat, farina, llegums...) d'aquí cap a Alemanya. Era el deute que tenia el règim franquista amb el Tercer Reich per l'ajuda prestada durant la guerra civil. Així doncs, amb els mercats desproveïts va ser gràcies al contraban que la gent va poder subsistir.

—I a Mallorca, quina dimensió va tenir el contraban?

—Sense el contraban molts s'haurien morts. En plena postguerra, el cònsol britànic a Palma conta que la gent queia enmig del carrer morta de fam. Als pobles, qui més qui manco tenia un bocí de terra o un familiar que un dia li duia una col-i-flor o un manat de grells per fer unes sopes. A ciutat, en canvi, les classes populars no tenien el recurs de l'hortet. Hi va haver gent, però, que, com ara a Cuba, es va fer colomers i galliners al terrat. Amb tot, acabada la guerra civil, la mala nutrició de la població va fer rebrotar malalties que ja es consideraven eradicades. Amb el contraban no tan sols arribaven productes de primera necessitat o de luxe com el tabac, sinó també medicines com la penicil·lina, molt necessàries.

—La situació geogràfica de Mallorca va propiciar el contraban?

—Aquí la facilitat que teníem en aquella època era l'entrada per mar i la proximitat amb Gibraltar i Tànger,

els principals llocs on es comprava tot el material. Com més pròxim s'estava d'aquests punts de proveïment, millor. La costa andalusa encara ho tenia millor.

—L'estat va fer els ulls grossos amb el contraban, oi?

—Els agents de la policia eren fàcils de subornar perquè cobraven poquíssim. Va ser gràcies al contraban que varen poder anar endavant les seves famílies, que eren nombroses —aleshores no hi havia cap mena de control de natalitat. Només feien agafades esporàdiques per justificar la seva feina de vigilància.

—La complicitat amb l'Església també va ser absoluta?

—Sí. A l'Església li faltaven molts doblers i tenia moltes obres per acabar. En canvi de doblers, els capellans guardaven productes com el tabac. De tant en tant, els contrabandistes fins i tot arranjava una capella i, per celebrar-ho, feien una festa. El contraban, però, era tota una trama social, perquè hi participava molta de gent: la dona que ho venia, els distribuïdors, els xofers, els qui anaven a tragar...

—I els polítics, també toleraren el contraban?

—Sí. La connivència entre el poder polític i el contrabandista no s'amagava. Ara els polítics han de tenir obligatòriament una gran relació amb els banquers. En aquells temps, però, havia de ser amb els contrabandistes, perquè eren els qui tenien els doblers.

—Quina similitud té el contraban mallorquí amb la màfia siciliana?

—Hi ha grans similituds, però amb

matissos. Per començar, el nivell de violència que hi havia aquí era bastant inferior al de Sicília. Hi havia tres o quatre companyies fortes que controlaven el contraban. Les lluites internes entre elles no es resolien amb violència com a Sicília, sinó per mitjà de pressions, denúncies... Aquí la llei del silenci (l'*omertà*) era fonamental. Si la trencaves, podies ser objecte de represàlia (*vendetta*). Hi ha processos documentats de famílies que s'acarnissaven amb els *acuetes* [denunciants] quan s'interceptava una camionada de tabac. Amb tot, foren casos esporàdics. Quant als agents de policia que cobraven per fer els ulls grossos, el nivell de violència no era tan alt perquè el franquisme donava ordres d'anar en compte amb aquest assumpte. Era una activitat il·legal però tolerada. No interessava que hi hagués violència perquè significava un problema social i polític.

—I supervisant totes aquestes activitats contrabandístiques ens trobem amb *el padri*, Joan March. És encertada aquesta comparació?

—No. És cert que en March va ser el gran empresari contrabandista de Mallorca. No es feia res a la Mediterrània occidental que no ho controlàs ell. Però actuava amb mentalitat empresarial, no amb mentalitat de família mafiosa com els Corleone. Els vincles de sang i de família li importaven ben poc. Era un home més modern. Els seus col·laboradors anaven canviant segons les necessitats i de les conjuntures polítiques. Després, si s'havia de subornar se subornava. En uns altres assumptes, en March sí que podia tenir conductes més típiques d'un *capo* mafiós: hi anava gent a visitar-lo per demanar-li, per exemple, que un fill no anàs a l'Àfrica a fer el soldat.

—El boom turístic dels 60 deu molt al contraban?

—Sí. Amb el contraban, hi va haver gent que es va enriquir i va obrir una ferreteria. Uns altres van obrir un cafè.

ANTONI JANER TORRENS

Els qui van guanyar més van comprar un solar per a fer-hi un petit hotel, sobretot a la zona de S'Arenal i Santanyí. Aleshores, a Mallorca l'agricultura no donava per a invertir en hotels i la indústria tèxtil començava a entrar en crisi. L'hoteleria va ser una sortida per als contrabandistes.

—**Quan acabà el contraban?**

—Acabada l'autarquia a final dels 60, l'Estat es començà a recuperar econòmicament amb l'entrada de turistes. Ja no hi havia fam i la tolerància amb el contraban ja no tenia cap justificació. Ara, però, l'activitat contrabandística a Mallorca persisteix amb la droga i el tabac ros.

—**Creieu que la corrupció que patim ara a Mallorca és una herència del contraban?**

—Sí, és una herència sobretot de la mentalitat del contraban. Durant dècades, la mentalitat de la gent era que el contraban no era un delictes, atès que servia per a fer la competència a la companyia que tenia, per exemple, el monopoli del tabac. El que interessava era fer-li la punyeta per tenir tabac més barat i de més bona qualitat. No importava que el contraban implicàs que l'estat deixava d'ingressar recursos que després s'havien de destinar a carreteres. Com que se'n beneficiava molta de gent, aquí tothom tenia la

boca closa i les autoritats ho toleraven.

—**I ara, passa això mateix?**

—Aquesta sensació d'impunitat sembla que es va acabant amb les darreres actuacions judicials. És curiós, però, que la gent s'ha escandalitzat més per la tendència homosexual de l'ex-regidor d'Urbanisme de Palma, Rodrigo de Santos [que pagava les seves sortides nocturnes amb la visa de l'Ajuntament], que no pas amb les irregularitats urbanístiques de l'ex-batlle d'Andratx. Molts pensen: "Quants n'hi ha que han fet un magatzem agrícola i no els han dit res?" Aquí no hi ha la sensació de pertànyer a un estat que té unes normes que s'han de complir. Si tenim de bo amb algú, ja ho arreglarem perquè tots en coneixem. A Eivissa passa això mateix. A Menorca, en canvi, són més respectuosos amb les lleis de resultes de la influència britànica.

Antoni Janer Torrens

"Joan March va ser el gran empresari contrabandista de Mallorca. No es feia res a la Mediterrània occidental que no ho controlàs ell"